مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

پوهاند بشیر احمد زکریا
ترجمه: رحمت آریا

۲۰۱۹/۰۲/۰۸

د افغانستان دائـمي بې طرفي

خـېړنیزه رساله

شپږمه برخه

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

د سویټزرلنډ نقشه

Note: The cover page image and the map of Afghanistan and ethnical map of Switzerland are borrowed from Google.com. Thanks Google.
یادونه : د کتاب د پوښ انځور، د افغانستان نقشه او د سویټزرلنډ د هېـواد اتـنیکي نقشه له ګوګل ډاټ کام څخه پور شوې ده. مننه ګوګل.

د افغانستان د «بې طرفۍ» لنډ تأریخ

که افغان مشران ماهر ډیپلوماتان او افغانان زړور جنګیالي نـهٔ وای، د خپلواک افغانستان لمنه به لا ډېر پخوا ټوله سوې وای.[١] پرته له دې چې دلته د لرغوني افغانستان د بډای تأریخ په باب مکث وکړو، ښه ده چې الکسندر په یاد راولو چې د خپل عصر د امپراتورۍ د خورا پیاوړي او پرمختللي پوځي ماشین په لرلو سره په دې هېـواد کې له کوم برخلیک سره مخامخ سو. «فرانک ل. هلوت *Frank L. Holt*» د خپل د ۲۰۰۵ ز کال په لومړي او د ۲۰۱۲ز کال په دویم چاپ کتاب «د هډوکو په ټاټوبي: الکسندر په افغانستان کې Into the Land of Bones; Alexander the Great in Afghanistan» لیکي: «د لرغونو زمانو له ډېرو پخوا وختونو راهیسې د ستر الکسندر برخلیک په دې هېـواد کې انګازې خپروي او موږ ته په ډاګه وایي چې د کړاونو په دې ټاټوبي کې به د امریکا تکل هم د آزمایښت په بټۍ کې راګیر پاتې سي؛ اوولس کاله تیر سول، خو جګړې لا تر اوسه پای نـهٔ دی موندلی. پوهاند هولت پر افغانستان باندې د الکسندر لښکري برید، په ۱۸۳۸ او ۱۸۷۸ز کلونو کې د انګلو – افغان لومړۍ او دویمه جګړه،

1 - Cronin, A.K. A Sustainable Approach to Afghanistan: Neutralization. Chapter 13, p. 375. Sustainable Security: Rethinking American National Security Strategy; Oxford University Press: 407 pages. December 2016.

د ۱۹۷۹- ۱۹۸۹ز کلونو تر منځ د شوروي جګړه او له ۲۰۰۱ تر ۲۰۱۷ز کال پورې د امریکا جګړه له یو بل سره پرتله کړې او د تیریګرو د کړووړو او د تیریګرو پر وړاندې د افغانستان د پرګنو هماغه یو شان غبرګون په باب ئـې حیرتناکه شننه وړاندې کړې ده.[۲]

په ۳۳۱م.ز کال کې الکسندر د هخامنشي ستړواکي چې د دریيم داریوش تر واکمنۍ لاندې وه په «ګنګه میله Gaugamela» کې «په عراقي کردستان کې د ضحاک ښار ته نـېږدې – ژباړونکی» دړې وړې کړه؛ ورپسې د دریيم داریوش د دوه وو جنرالانو «بیسس *Bessus*» او «ستی برزینس *Satibarzanes*» په نیولو پسې راغی، د دغو دوه وو جنرالانو د تعقیب لړۍ د الکسندر پښه په ۳۲۵ م. ز. کال کې د افغانستان – د باکتریا لور ته راوکاږله. که الکسندر وکولای سول د دوه وو کلونو په ترڅ کې د مصر په ګډون ټول منځنی ختیځ د سترګو په رپ کې تسخیر کړي خو د باختري قومونو پر وړاندې د دریو کالو لپاره په سختي لالهانده او کړاو کې راګیر پاتې سو. له دغو قومونو سره اوږدې جګړې، د الکسندر نـهٔ ماتـېدونکی لښکر داسې ستړی ستومانه کړ چې د چا خبره تر وروستۍ سلګۍ پورې ئـې راووست؛ ان تر دې چې په خپله الکسندر ئـې بې حده کسوری، ناتوانه او مات کړ او بله ئـې لا دا چې د دهٔ خپل نـېږدې راویان وایي چې الکسندر په دغو جګړو کې خپل عقل له لاسه ورکړ. د بېلګې په توګه په دې موده کې الکسندر خپل تر ټولو نـېږدې دوست او مرستیال «فیلوټس *Philotas*» د دسیسې په تور او شک وواژهٔ، خو همدې وژنې الکسندر اړ کړ چې بل قتل هم وکړي یعنی خپل زښت ډېر متجرب او پالیاله/ وفاداره جنرال «پر مینین *Parmenion*» چې د فیلوټس پلار وو، ووژني. په زړهٔ پورې ئـې لا دا چې الکسندر په خپله خپل ډېر ګران او نـېږدې ملګری چې د دهٔ ژوند ئـې په ۳۳۴م. ز. کال کې د «ګرانیکس Granicus River – د سیند پر غاړه» ژغورلی وو، وواژهٔ «دا سیند د معاصرې ترکیې په چناق قلعه کې موقعیت لري ژباړونکی». دغه جګړه « د تروی – Troy – معاصرې ترکیې – اناتولیې» د نږېدلي ښار په کنډوالو کې رامنځته سوه، الکسندر چې زغره واله خولۍ ئـې پر سر وه د جګړې په لړ کې یو فارسي شهزادګي پر سر په تبر وواهـهٔ چې د الکسندر سر په ګرځـېدو سو، په دې اثنا کې بل فارسي شهزادګی رانـېږدې سو او غوښتل ئـې د شا له لورې پر ستړواک الکسندر راودانګي او سر ئـې له تنې څخه بېل کړي چې یو ناڅاپه د الکسندر زړور او له سره تیر ملګری «کلیټس *Cleitus*» راغی او د سترګو په رپ کې ئـې د فارسي مهاجم اوږد سوی لاس په هوا کې له بیخه پریک کړ؛ الکسندر تر دې دمه د راغلې ضربې له کبله واګڼ/ ګیچ وو او په رېږدېدلو پښو ورو ورو شا ته کېـدهٔ.

الکسندر په مصر کې وو، هلته دهٔ ته په «اورکل oracle» کې «الهام وسو» چې «نعوذ بالله من ذلک –ژ» د «خدایي مرتبه» لري، له دې نیټې وروسته الکسندر په ځانګړي ډول په باختریا «افغانستان» کې د خپل یرغل پرمهال په پرله پسې ډول په عقلي اختلال یا پارانویا او توهم اخته وو او د اپلاتو ویلو نښې ئـې له ځانه څرګندولې. د الکسندر یو جنرال چې د دهٔ وارث او ځایناستی وو «پلوټارک *Plutarch*» وو، پلوټاریک د خپل استدلال په لړ کې وایي، «الکسندر داسې څوک نـهٔ وو چې ستړی او ستومانه سي او یا د لښکر له سپهسالارۍ څخه لاس پر سر سي، نوموړی به ښارونه کلابند کړل، د اله ګولو او پاڅونونو په دړې وړې کولو پسې به روان وو، مخالف غورځنګوال به ئـې شړل، او اله ګولې به ئـې دړې وړې کړلې، د باکترا «بلخ»، مَرَکنډې «Maracanda » (یعنی مزار) او سغدیانې «سمرقند» په خائـنو سردارانو پسې به تل داسې لالهانده وو ته به وایې چې غوښتل ئـې د «هایدرا hydra – په یوناني اساطیرو کې یو نهه سری مار – ژ» سرونه پریک کړي، خو دا سرونه به بیا له یوهٔ بل ګوټ څخه په دوه ځله نور پریړوالي راپورته سول. [۳]»

کله چې الکسندر له بې شمیره ستونزو سره مخامخ سو نو په چار چلند کې ئـې د متمدنتوب او ستړوالي ځانګړتیاوې له یوې مخې ورکې سوې او ځای ئـې ناکامۍ، غڅ، غضب او قهر ونیو؛ همدا حالت د دې لامل سو چې جنګي جنایاتو ته لاس واچوي، د ماشومانو، ښځو او بوډاګانو سرونه ئـې له توپیر پرته پریک کړل او په ځینو ځایونو کې ان جنوساید وکړ. الکسندر نـهٔ سوای کولای خپله ماته د «وحشي بربرانو» په لاس او د افغانستان په شان یوهٔ بې وزلې او لیرې پراتـهٔ هېـواد کې پر ځان ومني. خو له دې ټولو سره سره په افغانستان کې د الکسندر په وروستیو ورځو کې د دهٔ له خولې روایت سوی چې: «زه د زړه ورو او زمریو په ټاټوبي کې داسې راګیر پاتې یم چې هر ګام ئـې د

[2] - Holt, F.L. Into the Land of Bones; Alexander the Great in Afghanistan. University of California Press Ltd. ; Berkeley, Los Angeles, London: p. XV. 2005-6 and 2012 by The Regents of University of California.

[3] - Plutarch: Symposiacs, in The Complete works of Plutarch: essays and miscellaneous. Crowell Pub. New York Vol-VI, 1909.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

یوې پولادي ځاه په شان زما د سرتیرو پر وړاندې خنډ دی. تاسو «یونانیانو» دې نړۍ ته یوازې یو الکسندر راوړی دی، خو دلته په دې ټاټوبي کې هر یو ئـې ځان الکسندر بولي. [٤]»

فرانک ل. هولت *Frank L. Holt* په خپل کتاب «ستر الکسندر په افغانستان کې Alexander the Great in Afghanistan» مني چې... «په افغانستان باندې تحمیل شوې جګړې.... لکه د الکسندر، برتانویانو، شوروي اتحاد او اوس د امریکا د متحدو ایالاتو جګړې له ځان سره داسې ښکاره او برجسته علائـم لري چې شګون به ئـې په راتلونکې کې ښـهٔ نـهٔ وي. [٥]» نوموړی د استدلال په ژبه وایي: سره له دې چې په لومړیو کې د دغو تیریو بهیر سم پر مخ ځي خو «تر اوسه هیڅ زبر ځواک په دې نـهٔ دی توانیدلی چې داسې یو عملي بدیل ورته ومومي چې د افغانستان ورانیو ویجاړیو ته ئـې یوه درملګره نسخه وبولو.» دی وایي :

د سیمې د تسخیر او کنترول لپاره د مهال او سرچینو اټکل:

۱- ټولې اټکلیزې شمیرې یا تخمینونه باید دوه ځله نور زیاتې سي
۲- تکرار، د اړتیا له مخې

پوهاند هولت د خپل استدلال په دوام زیاتوي چې: «کله چې پښه ئـې په پلنډۍ یا باتلاق کې راګیر سي او هغـهٔ حالت ته ورسـېږي چې یوه سي نور ئـې د ګټلو چانس نـهٔ سته، هڅه کوي چې خپل تلفات د وتلو یا د خروج د دوه ستراتیژیو له لارې پای ته ورسوي :

۱- له بې شمیرو تلفاتو سره یو ځای شا ته تګ، دا هماغه کار دی چې «الکسندر – لیکوال»، برتانویانو او شورویانو وکړ
۲- په سیمه کې د تل لپاره د نیواکګر ځواک ځای پرځای کول، هماغسې چې الکسندر وکړل

پوهاند هولت د دغو خبرو په دوام د خپل کتاب په بل ځای کې زیاتوي، « نن موږ «امریکایان- ژ» په هغـهٔ ټکي کې یو.... چې په ۱۹۸۰ز کې شورویان، په ۱۸۳۹ز او ۱۸۷۹ز کې برتانویان او یونیان او مقدونیان په ۳۲۹م.ز کې ول.» په زړهٔ پورې دا چې نوموړی زیاتوي چې د روسانو د ۳۰۰ کالو راټولو شویو تجربو ته په کتنې... شورویانو «د مسلمانانو د ټاټوبیو د بریالیو نیولو او د سیمه ییز مقاومت د تس نس کولو لپاره لاندنې مخکې له مخکې شرایط په ځرګنده ټاکلي ول:

1. د سیمې اغېـزمنه ګوښې کول
2. د سیمه ییز مشرتابـهٔ له منځه وړل په ځانګړې ډول د هغې وړتیا له منځه وړل چې دوی ته د یوموټې توب او یووالی توان ورکوي
3. د هر ډول مقاومت د مخنیوي لپاره د ولسي ملاتړ ملا ماتول چې د سیمه ییزو، ټولنیزو او اقتصادي بنسټونو په له منځه وړلو سره تر لاسه کیدای سي. [٦]»

الکسندر په ۲۸۷م. ز. کال کې شپږ دېرش «په بل روایت ۳۳ کلن» وو؛ دغه مهال نوموړی ستړی او ناتوانه سوی وو، د زښت ډېر لیونتوب له لاسه ئـې پر ځان «مقدونیانو او یونانیانو» داډ له لاسه ورکړی وو؛ دغـهٔ حالت ته په کتلو الکسندر د خپل بیرته تګ لاره د بلوڅستان او فارس د سمندري څنډو له لارې لنده کړه او ځان ئـې بابیلیون ته ورساوهٔ؛ د دهٔ مرګ وکولای سول چې ددهٔ په لښکري بریدونو او ولس آزاره سیاست باندې د پای ټکی کښـېږدي.

له دومره جګړو وروسته، ستړي ستومانه او په زړهٔ مات الکسندرغوښتل بېـرته خپل ټاټوبي مقدونیې ته لاړ سي. الکسندر په بابیلیون کې د « دویم نبوکد نزر Nebuchadnezzar II» په مانۍ کې وو چې هـېـواد ته د ستـنـېـدلو چمتو والی ئـې نیوهٔ؛ الکسندر له خپل سمندري آدمیرال «نیرکس *Nearchus* » سره په خبرو بوخت وو، کله به ئـې پوښتل چې څنګه کولای سو آسیا او افریقا دواړه د یوهٔ ګڼ نژادي او ګڼ فرهنګي تمدن په لمن کې سره یو ځای کړو. د «دایا دورس *Diadorus* » د روایت له مخې الکسندر د یوهٔ غیر مخلوط شربت له څښلو وروسته ناروغ سو ان تر دې چې نور له خبرو پاتې سو. سرتیري ئـې په لړ ځنډ کې د خپل مشر د مرګ په باب ترهوري سول، له

[4] - Historiae Alexandri Magni (Histories of Alexander the Great) Book by Quintus Curtius Rufus, 2005.

[5] - Holt, Frank L. Into the Land of Bones, Alexander The Great In Afghanistan. Forward by Peter Green; University of California Press; Berkley, Los Angeles, London: pp. 18-19. 2012.

[6] - Ditto. Holt, Frank, L. p. 106. 2012

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

همدې کبله ول چي سرتيرو ته اجازه ورکړل سوه چي په کتار کي سره ودرېږي او يو يو دي د الکسندر له مخي تير سي، الکسندر هر يوۀ ته په چوپه خوله په ناهيلی لاس پورته کاوۀ او خدای په اماني ئـې ورسره کوله.

د نړی تأريخ له پيله تر ننه ښودلي چي:
«برخليک جوړونکی انسان» خپل تأريخ په خپله جوړوي او ماتوي ئـې
خو کله چي د مهال او زمان د تلي شاهين د آسمان د تشيال په ناپايه تورتم کي په خوځښت راسي
هغه مهال نو نـۀ بل چانس «برخليک» او نـۀ کوم بخت چا ته توپير جوړلولای سي
(بشير احمد زکريا)

د شپږمې برخي پای

[د افغانستان دائـمی بی طرفی‚ پنځمه برخه]

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزی بڼي پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکي په ځير و لولـئ